

THE AGGRESSIVENESS TOPIC LOOK THROUGH THE TEACHERS OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Krum St. Minev

ABSTRACT: This report is based on a survey conducted with teachers of physical education and sport. His goal was to explore their observations for the aggression in the sport and the educational process in physical education in the Bulgarian school.

KEYWORDS: aggression, sport, physical education and sport, the educational process

Изследването е финансирано по проект № РД-08-134/07.02.2018 г. от параграф на фонд „Научни изследвания” на ШУ „Епископ Константин Преславски”.

ВЪВЕДЕНИЕ

Проявите на агресивно поведение на човека, което се изразява в различни форми на насилие, е все по-често срещано явление. Различни причини детерминират тези прояви, като три са основните научни теории. Първият тип са инстинктните теории. Те разглеждат човека като агресивен по природа. Вторият тип е теорията за фрустрацията, която обяснява агресивността като следствие от разминаването между субективно изградените очаквания у човека и реалностите от обективната действителност. Третият тип е теорията за научаване на агресивност. Според тази теория агресивността може да бъде усвоена по пътя на подражанието и да се превърне в модел на поведение. Агресия е понятие в психологията и психопатологията, с което се означава регистър от поведения, насочен към нанасяне на вреда на другия или на себе си. Под агресивност можем да разбираме също така свойство на личността, характеризиращо се с наличие на деструктивни тенденции. Според Л. Левтерова агресията е: „*Всяка форма на поведение, вследствие на която е налице оскърбление, обида или нанесена вреда на друго лице, което не желае и не е демонстрирало подобно поведение*“ [5]. Агресивността както всички свойства има степен на изразеност, като нейното отсъствие води до *пасивност*, а прекомерното ѝ развитие пък определя личността като конфликтна [8].

Психологията разграничава няколко форми на проявление на агресията. Телесната агресия е готовността за физически сблъсък, а вербалната се изразява с обидни думи и заплахи. Друга форма на проява на агресия е *опозиционното поведение*, като учениците, показващи такова, биват наричани „*твърдоглави*“ или „*инати*“. Те много трудно и неохотно изпълняват това, което се иска от тях. Същевременно опозиционното поведение в приемливи граници се окачествява като полезно, защото помага на индивида да отстоява правата си.

Друг аспект на агресията са скритите форми – индиректна агресия, ревност и омраза и агресивно недоверие. Агресивното поведение на младежите се проявява все по-често в отношения и действия, насочени към себе си т.нар. „*вина след агресия*“. Тя се изразява в склонност на личността да се самоизмъчва, поради това, което е сторила. Това произтича от вътрешната ѝ неувереност, „*подценяването*“ на собствената личност и страхът да бъде самата себе си.

Независимо от аспекта на проявление и формата, агресията намира условия на изява на широкото спортно поле. В последно време има основания да считаме, че негативните примери от големия спорт се пренасят и в училищната среда, особено в сферата на училищното физическо възпитание и спорт, където те са скрити или явни, индивидуални или колективни.

Безспорно, поради естеството на професионалната си ангажираност, най-честите регистратори на агресивните актове са учителите по физическо възпитание и спорт. В тази връзка, при провеждането на нашето изследване, ние логично насочихме вниманието си към тях. Контингентът изследвани лица се формира от учители от всички училища на община Шумен по метода на отзовалите се. Анкетата съдържаше шестнадесет въпроса с алтернативни отговори.

РЕЗУЛТАТИ

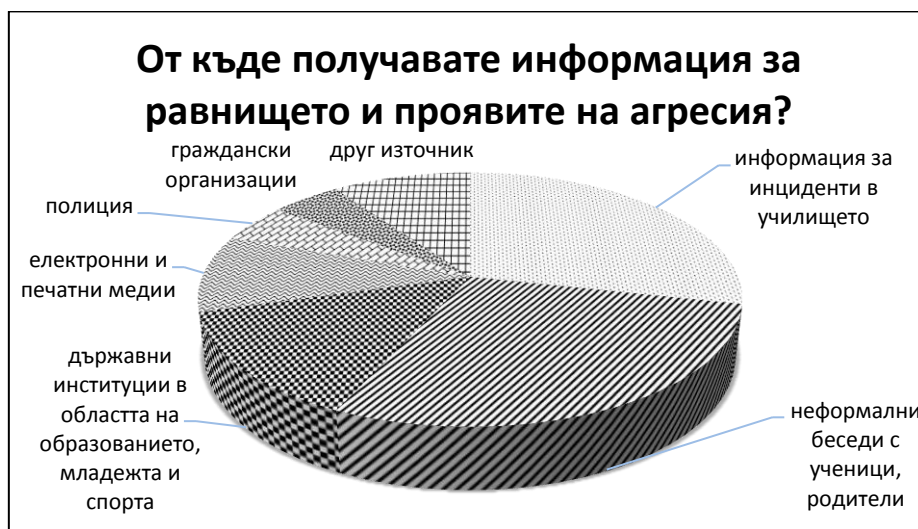
От отзовалите се на проучването 30 учители, 17 (57%) са мъже, а 13 (43%) са жени.

Отговорите на въпроса „Какъв трудов стаж имате по специалността” (фиг.1) разкриват, че преобладават учителите със стаж повече от 10 години – 67%.

Фиг. 1

Това позволява да допуснем, че те имат продължителни наблюдения върху изследвания проблем. Същото от своя страна е предпоставка за успешна диагностика на факторите за проявлението и идентифициране на средствата и методите за профилактика на агресията.

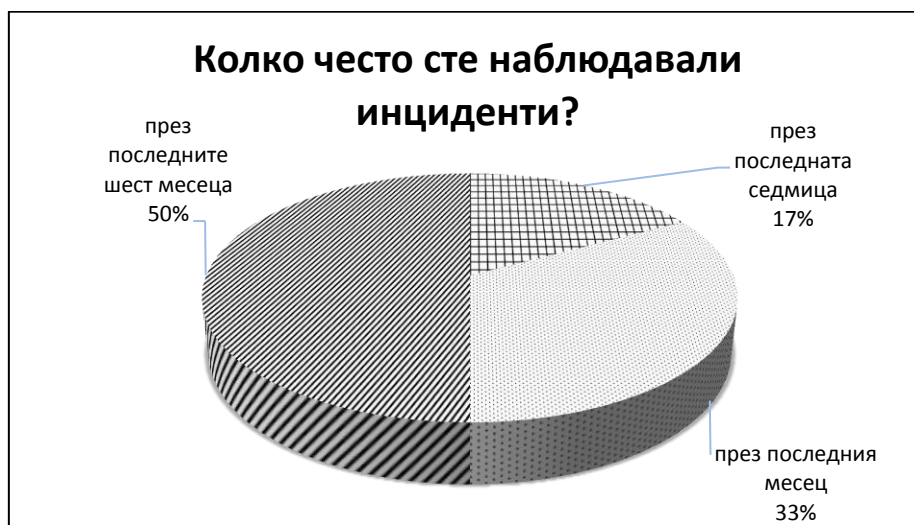

Фиг. 2

Въпросът „Бихте ли посочили, от къде получавате информация за равнището и проявите на агресия в масовия спорт в училище?” цели разкриването на изворите на информационния поток. Графиката на фиг. 2 сегментира посоката на осведоменост:

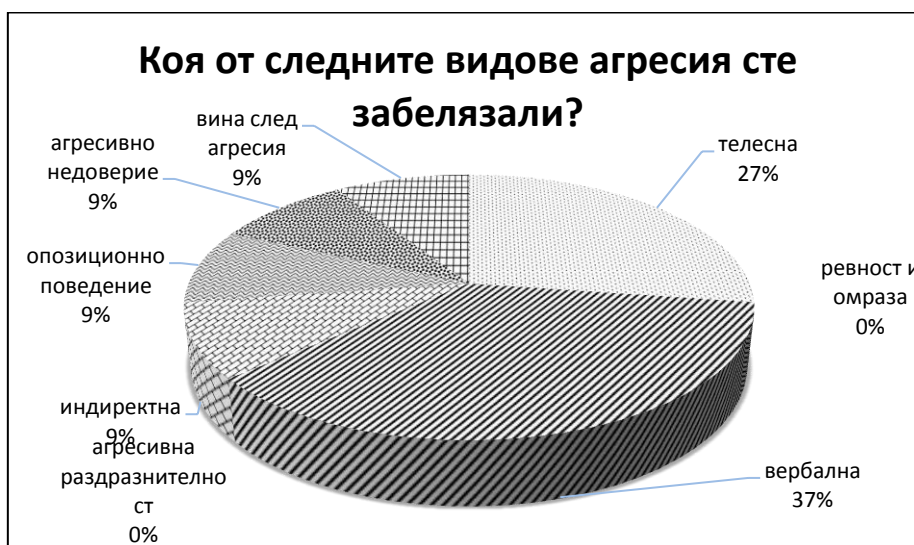
информация за инциденти в училището – 29%, неформални беседи с ученици и родители – 29%, държавни институции в областта на образованието, младежта и спорта – 14%, електронни и печатни медии – 10%, полиция – 5%, граждански организации – 5%, от друг източник: – 10%.

Честотата на инцидентите, свързани с агресия в училище, е представена на фиг. 3: а) през последната седмица – 17%, б) през последния месец – 33%, в) през последните шест месеца – 50%. Обобщението, което допускаме в този аспект, е, че честотата е силно вариативна във времето. Освен това върху този показател влияят скрити фактори, които при определени ситуации се активират, а в други случаи са „тлеещи“. Това изисква постоянна превантивна готовност за среща с агресивността и адекватна реактивност за нейното неутрализиране със средства и методи, които зависят от конкретиката на агресивността – виж. фиг. 4.

Фиг. 3

Най-често се наблюдават следните видове агресия – фиг. 4: телесна – 27%, вербална – 36%, индиректна – 9%; опозиционно поведение – 9%; агресивна раздразнителност – 0%; агресивно недоверие – 9%; ревност и омраза – 0% и вина след агресия – 9%.

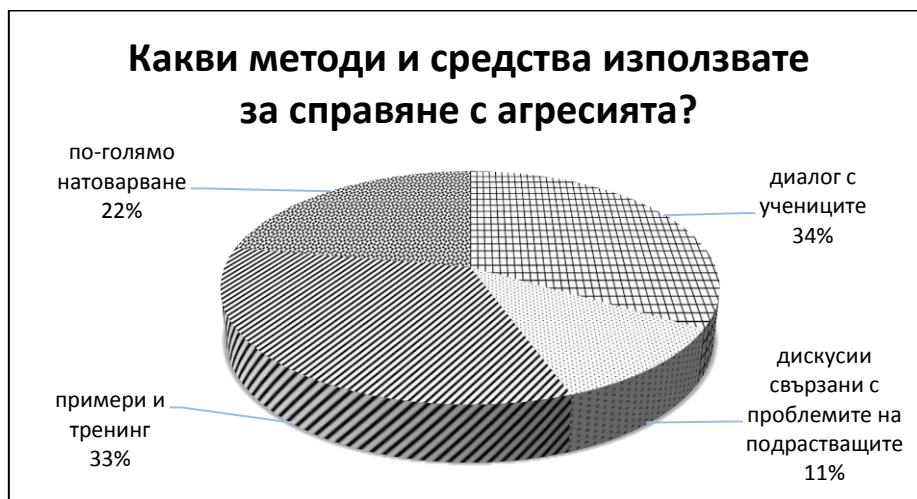

Фиг. 4

Въпросът „Какви методи и средства използвате за предотвратяване и справяне с

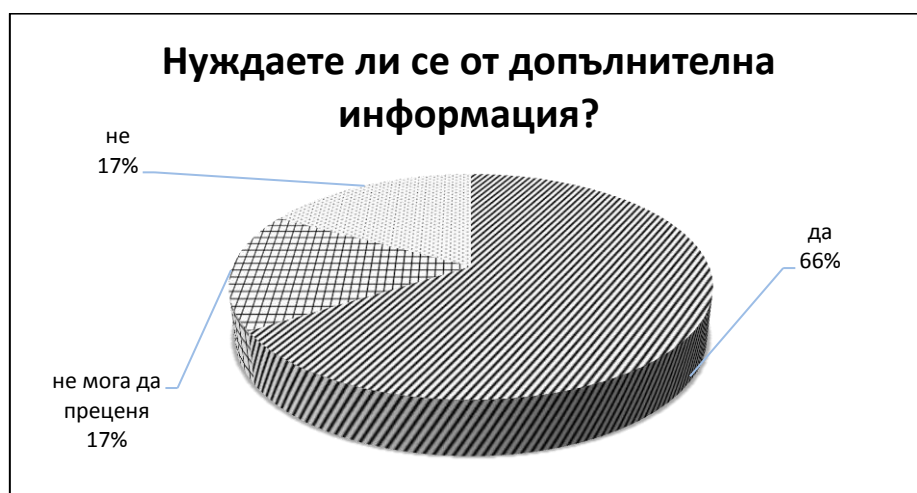
агресията?” (фиг. 5), разкрива спецификата на инструментариума за противодействие на деструктивното поведение: диалог с учениците – 33%, дискусии, свързани с проблемите на подрастващите – 11%, примери и тренинг за справяне с агресията – 33% и интензивни спортни дисциплини (по-голямо натоварване) – 22%.

Нашето проучване разкрива, че няма учители, които да не могат да се справят с агресивните прояви сред учениците, което е отличен атестат за качеството и професионалните компетенции на спортните педагози в община Шумен.

Фиг. 5

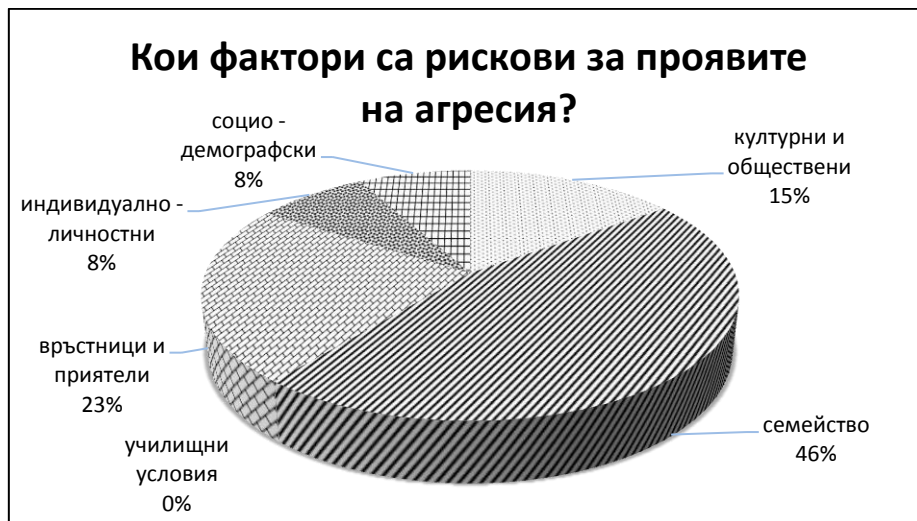
Разширяването на уменията и компетенциите и психо-физическата готовност на учителите за неутрализиране на агресивни конфликти изисква богатия информационен ресурс в този аспект. Информация по този въпрос намираме в отговорите по въпроса: „Нуждаете ли се от допълнителна информация по въпросите на агресията и методите за нейната превенция?”(фиг. 6). 66% от учителите смятат, че имат нужда от допълнителна информация по въпросите, свързани с агресията, 17% не могат да преценят и 17% смятат, че не им е необходимо.

Фиг. 6

Една от възможностите за създаване специализиран инструментариум у учителите за

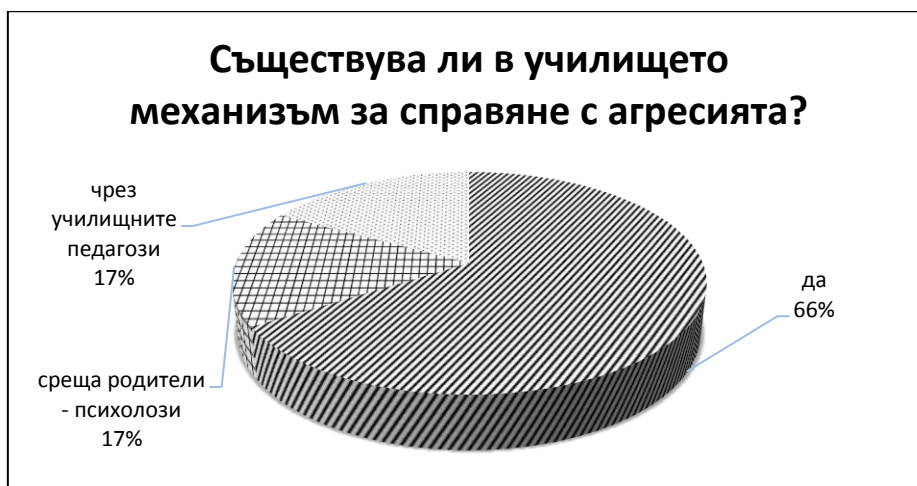
превантивно действие или справяне с различните форми на проявление на агресията е участието им в професионални квалификационни форми по тези проблеми. 67% от учителите в община Шумен са участвали в различни инициативи и практики, ориентирани към проблемите на агресията, но все пак 33% (което не е малко) от тях остават встрани от тази все по-налагаща се необходимост. За това трябва да бъдат уведомен и активирани съответните институции.

Фиг. 7

На въпроса „Кои фактори според Вас са рискови за проявите на агресия в училище?“ (фиг.7) разпределението на отговорите е следното: културни и обществени – 15%, семејство – 46%, връстници и приятели – 23%, училищни условия – 0%, индивидуално-личностни – 8%, социо-демографски – 8%. Анализът на отговорите определя като ударен участък семејството, а *училищните условия* според учителите са нулеви. С това фактически се проявява бягство от педагогическата отговорност, защото всеизвестно от многолетната история на педагогиката е доказано, че именно организацията и управлението на дейността по физическо възпитание и спорт в училище е ударният участък на превантивната дейност.

Според отговорите на въпрос № 15 „Работи ли училището по програма за превенция на агресията?“: 83% от тях отговарят: да, като е посочена и програма, по която се работи в тази насока с название „*Заедно можем*“. 17% от учителите отговарят, че не могат да отговорят на този въпрос, тъй като нямат достатъчно информация по въпроса.

Фиг. 8

Според отговорите на въпрос № 16 „Съществува ли в училището механизъм за справяне с агресията?“ (фиг.8) всички учители посочват, че училището има механизъм за справяне с агресията, което е отличен показател за работата по този проблем в училищата в община Шумен. 66% от тях отговарят само с *да*, докато останалите 34% посочват и конкретния механизъм: за 17% от тях той е „*среща родители–психолози*“, а за останалите 17% – „*чрез училищните педагози*“.

Задоволително е, че нито един учител не е посочил отговора: *не мога да отговоря на този въпрос, нямам достатъчно информация*.

ИЗВОДИ

Теоретичният анализ и подготовката на инструментариума на изследването разкри, че проблемът с агресията в сферата на училищното физическо възпитание и спорт става все по-актуален и изискващ неговото перманентно наблюдаване и управление.

Анализът на резултатите от изследването разкри, че честотата на проявление на агресия в уроците физическо възпитание и спорт е сравнително ниска. Същевременно съществуват скрити детерминанти и фактори, които могат да екскалират тези процеси. Тяхното познаване и отношението на учителите по физическо възпитание и спорт от община Шумен могат да бъдат оценени като положителни.

Данните от проведената анкета разкриха обаче и един тревожен факт – макар и малък процент (33%) от учителите не са посещавали специализирани курсове за превенция и борба с проявите на агресия. Това демонстрира нуждата от провеждането на такива на територията на община Шумен и е сигнал в тази насока към компетентните и ангажирани в тази област институции.

От проведената анкета с учителите могат да се извлекат важни заключения за проблемите свързани с агресията в учебния предмет „Физическо възпитание и спорт“, а по много други направления. Това ни навежда на мисълта, че по-честата комуникация на държавните и неформални институции с тях би било от голяма полза за подобряване на учебния процес и състоянието на социалната среда в училище.

References:

1. Aleksieva, P., K. Yaneva. (2005): Fizicheskoto vuzpitanie i sportut v uchilishte – preventshiya na agresivnoto povedenie, 3 NPK „Fizicheskoto vuzpitanie i sport v uchilishte“, Turgovishte, izd. Avangard Prima.
2. Desev, L. (1979): Psikhologicheski problemi na obrazovaniето, Sofiya.
3. Ivanov, St., M. Ivanov. (2006): Sotshialna psikhologiya, Shumen, Universitetsko izdatelstvo „Episkop Konstantin Preslavski“.
4. Koseva, A., Hr. Donkov.(2005): Pedagogicheska tekhnika za transformirane i osvobozhdavane na agresiyata u uchenika v chasovete po fizicheskoto vuzpitanie i sport, , 3 NPK „Fizicheskoto vuzpitanie i sport v uchilishte“, Turgovishte, izd. Avangard Prima.
5. Levterova L. (2004): Agresivnite proyavi i vruzkite s obshtestvenostta v obrazovaniето, Sofiya, izd. Profesionalna biblioteka.
6. Nikov, A. (1994): Psikhologicheskata podgotovka i formirane na lichnostta, Sofiya.
7. Purvanov, B. (2001): Problemi na sportnata psikhologiya, Sofiya, NSA PRES.
8. www.psiho-test.info/test-agresia.php

*Krum Minev, Lecturer
Department of Theory and Methods of Teaching Sports, Pedagogical faculty
Konstantin Preslavsky – University of Shumen
e-mail: krumsm14@abv.bg*